

Medzinárodné sympóziu k 100. výročiu založenia Arboréta Mlyňany

História tvorby dendrologických zbierok Arboréta Mlyňany je bezprostredne spätá s budovaním vedeckovýskumnej základne. Ekofyziologický cit, predvídavosť a logická úvaha zakladateľa Arboréta Mlyňany: dr. Štefana Ambrózyho-Migazzio našli svoje miesto pri introdukcii cudzokrajných vždyzelených drevín do nových podmienok. Jeho poznatky zaznamenané v dvoch rukopisoch (123 a 200 strán) ktoré, bohužiaľ, neboli nikdy vydané, iniciovali experimentálne vedecké bádanie procesov introdukcie a prejavov drevín v podmienkach kontinentálnej klímy.

Prvé dve etapy rodiaceho sa výskumu v arboréte po jeho pripojení k SAV (r. 1953) mali charakter prípravy a hodnotenia objektu. Tretia etapa má už formu koncepčného výskumu na úrovni vedeckých oddelení so zameraním na systematiku a ekológiu, fyziológiu a rozmnožovanie drevín, genetiku a genofond, ekobiologické otázky uplatňovania drevín pri ozeleňovaní sídiel, krajiny a ich fytopatologické otázky.

Za takmer 40 rokov výskumnej činnosti dosiahol Ústav dendrobiológie SAV mnoho pozoruhodných výsledkov, ktoré sú popri publikovaní aj predmetom vedeckej konfrontácie na domácich i medzinárodných odborných podujatiach. Posledné najvýznamnejšie medzinárodné sympóziu sa uskutočnilo r. 1967 k 75. výročiu založenia Arboréta Mlyňany.

Na počesť 100. výročia pripravuje organizačný výbor medzinárodné vedecké sympóziu na tému *Biológia drevín, ich hospodársky a krajinný význam*. Záštitu nad týmto podujatím prevzali popredné osobnosti vedy a štátnej správy.

Spoluorganizátormi sympózia s Ústavom dendrobiológie SAV sú: Medzinárodná dendrologická spoločnosť (IDS), Medzinárodná asociácia botanických záhrad (IABG), Medzinárodná organizácia lesníckych výskumných ústavov (IUFRO), Dendrologická

sekcia SBS pri SAV, Spoločnosť pre záhradnú a krajinársku tvorbu ČSFR, Česká a slovenská vedecká a záhradnícka spoločnosť.

Rokovanie sympózia sa uskutoční v 5 sekciami, zameraných na tematické okruhy:

- *Význam a uplatnenie drevín v sídlach a v krajine,*
- *Ekológia, introdukcia a pestovanie hospodársky významných drevín,*
- *Fyziológia, genetika, rozmnožovanie a šľachtenie drevín,*

- *Taxonómia, chorológia a genofond drevín,*
- *Poškodenie drevín biotickými a abiotickými činiteľmi a možnosť ich ochrany.*

Súčasťou sympózia bude exkurzia, zameraná na prehliadku drevín arborét v Mlyňanoch, Kysihýbli, prípadne Borovej Hore, objektov kúpeľného parku a experimentálnych plôch drevín.

Sympóziu sa uskutoční v dňoch 22. - 24. septembra 1992 v priestoroch Agroinštitútu, Akademická ul. 4, Nitra. Prvé dva dni budú venované vedeckému rokovaniu, tretí deň je vymedzený na exkurziu.

Kontaktná adresa:

Arborétum Mlyňany - Ústav dendrobiológie SAV 100 r. AM - Sympóziu, 951 52 p. Slepčany
tel. /0814/ 94211, 94835

Prípravný výbor

Dendroexpozícia Arboréta Mlyňany

Arborétum Mlyňany predstavuje bohatstvom a charakterom experimentálneho materiálu špecifické pracovisko nielen v Česko-Slovensku, ale aj v širokom medzinárodnom meradle. Od svojho vzniku r. 1892 plnilo predovšetkým významné vedecké a praktické poslanie vo sfére záhradnej architektúry a parkovníctva. Jeho tvorcovia sa na začiatku orientovali na introdukciiu a aklimatizáciu cudzokrajných, najmä vždyzelených drevín.

Zakladateľ arboréta gróf dr. Štefan Ambrózy-Migazzi spolu so svojím záhradníkom Jozefom Mišákom sa rozhodli pre originálny spôsob výsadby vždyzelených introducentov. V záujme využitia špeciálnej mikroklímy pod porastom dubovo-hrabového lesa zvolili zahusťovanie výsadby pod ochranou pôvodných drevín. Neskôr sa konkurenčné stromy likvidovali, čím sa postupne

uvolňovali nové výsadby, a tak vznikol originálny park.

Arborétum Mlyňany, dnes už storočná zbierka okrasných a hospodárskych drevín, je osobitý nielen z hľadiska lokalizácie, ale i organizačnej štruktúry a rozsahu činnosti, ktoré sa v ňom vykonávajú. Okrem vlastných zbierok drevín, tvoriacich zaujímavý a dendrologicky bohatý park, sídli tu i Ústav dendrobiológie SAV, ktorý rozvíja svoju teoretickú činnosť práve na tomto bohatstve.

Vždyzelený (semper vireo) charakter arboréta v daných klimatických a pôdnych podmienkach robí celý objekt mimoriadne zaujímavým. Okrem skladby a biologického významu zastúpených drevín umocňuje tento dojem aj architektonická úprava. Parková časť v okolí kaštieľa prechádza do voľného krajinárskeho usporiadania zbierok, postupne

rekonštruovaných podľa fyto geografického princípu. Vyše 2200 taxónov (druhov, variet, foriem a kultivarov) drevín na takmer 70 ha vytvára spolu s jazierkami, alpínkami a malou záhradnou architektúrou vysokokultivovanú a biologicky hodnotnú parkovú krajinu, v ktorej dominuje stála zeleň pôvodných zbierok drevín a mimoriadne pestré a bohaté nové zbierky, členené podľa jednotlivých geografických oblastí našej zemegule.

Autenticnosť jednotlivých expozícií zdôrazňuje i drobná architektúra v štýle tej-ktorej krajiny. Voda, ako jedinečný prvok parkovej kompozície, má okrem výtvarnej aj veľkú biologickú a mikroklimatickú hodnotu. V arboréte je celá sústava rybníkov, čo spolu s odpočívadlami a besiedkami umocňuje celkový dojem z parkových scenérií. Chodníková sieť tvorí sústavu prístupových možností k expozíciám, okrem toho aj rozdeľuje a ohraničuje jednotlivé geografické vegetačné zložky:

- **pôvodný vždyzelený park (Ambrózyho expozície),**
- **novovytvorené expozície:**
Kaukaz (členená podľa vegetačných pásiem),
Stredná Ázia,
Himaláje,
Japonsko,
Čína (severná, stredná, južná),
Severovýchodná Ázia (ďaleký východ SNŠ, Kamčatka),
- **rozostavané expozície:**
Severná Amerika (západná, východná),
Kórea,
- **pripravované expozície:**
drevín Slovenska (v rámci nej záchrana ohrozených taxónov ex situ),
popínavých foriem,
záhrada neustáleho kvitnutia (vrátane rozária),
drevín južnej pologule
a okrasných foriem.

Podľa nových predstáv o organizácii arborét a botanických záhrad je pripravený projekt výstavby vstupného areálu.

Vychádzajúc z náptne Arboréta Mlyňany hodnotíme i jeho význam. Arboréta všobecne plnia niekoľko dôležitých funkcií. Azda najdôležitejšou z nich je osvetová, pretože výchova k uvedomeniu vzťahu k životnému prostrediu musí nájsť konkrétny odraz v chovaní aj konaní spoločnosti. Ďalšie funkcie - pedagogická, kultúrna, realizačno-aplikačná, či rekreačno-oddychová len dopĺňajú širokú škálu činností, formujú-

cich sa na báze vedeckého výskumu. Medzi ne patrí záchrana a ochrana genofondov, aklimatizácia a introdukcia (novointrodukcia a reintrodukcia), šľachtenie a ďalšie.

Arborétum Mlyňany ako vedecká základňa a súčasne jedinečný parkový objekt je náročnou kompozíciou kultivovanej prírody a architektúry. Premeny parku v tvarovej i farebnej skladbe dokumentujú život arboréta v priebehu roka i jeho celkové dospievanie a starnutie. Jedinečnosť parkových scenérií spočíva v dynamickosti a v premenách, ktoré spôsobujú jednotlivé ročné obdobia, a preto ho vyhľadávajú odborníci i návštevníci po celý rok. Parkové umenie arboréta poslúžilo ako vzor pri formovaní ďalších parkov a záhrad. Mnohých návštevníkov inšpirovalo aj pri úpravách svojich rodinných záhrad alebo záhradiek. Jeho veľká hodnota spočíva predovšetkým v tom,

že dokumentuje storočnú skúsenosť človeka s aklimatizáciou drevín v záujme ich využitia hospodárskeho i pri úpravách životného prostredia.

V sústave zelene krajiny alebo sídelných aglomerácií majú arboréta a botanické záhrady dôležité miesto ako cenná zložka tzv. špeciálnej zelene. Ako úzko špecializované a vyhranené zelené objekty majú nezastupiteľné miesto i v systéme oddychových možností. Dnešná intenzívne urbanizovaná krajina musí byť dostatočne vybavená a zariadená biologickými objektmi s veľkým výchovným, kultúrnym aj oddychovým potenciálom. A takýmito objektmi nesporne sú práve arboréta a botanické záhrady, čoho konkrétnym dôkazom je i storočná existencia Arboréta Mlyňany.

Ivan Tomaško

Organizačná štruktúra a lokalizácia dendroexpozícií Arboréta Mlyňany: K - kaštieľ - Ústav dendrobiológie SAV; A, B, C - prehliadkové okruhy; V - vrátnica; P - parkovisko; N - nástupný priestor; Š - škôlky, PB - prevádzkové budovy; Dendroexpozície: 1 - Ambrózyho park (vždyzelený); 2 - Kaukaz; 3 - Stredná Ázia; 4 - Himaláje; 5 - Japonsko; 6 - Čína (južná, stredná, severovýchodná); 7 - Severovýchodná Ázia, Kamčatka; 8 - Kórea; 9 - Severná Amerika; 10 - Slovensko; 11 - Južná pologúľa; 21 - Okrasné formy a kultivary drevín; 22 - Úmele tvarované dreviny; 23 - Stále kvitnutie (semperflorens); 24 - Popínavé dreviny.

Dendroexpozícia Japonska

